GuyAI
מבית GOOL בגרויות

סוג הבחינה: בגרות
מועד הבחינה: קיץ תשפ"ו, 2026
מספר השאלון: 22225
שם התלמיד/ה: _____

היסטוריה

שאלון 22225 (מסלול גמיש)

הוראות לנבחן

נספחים: לשאלה 1 (כרזה)
לשאלה 5 (קריקטורה)
א. משך הבחינה: שעתיים.
ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שני פרקים.
יש לענות על שאלה אחת מכל פרק.
פרק ראשון – מלחמת העולם השנייה והשואה – (1×50) – 50 נקודות
פרק שני – המאבק על הקמת מדינת ישראל – (1×50) – 50 נקודות
סך הכול – 100 נקודות
ג. חומר עזר מותר בשימוש: 1. ספר הלימוד שאושר בנושא מלחמת העולם השנייה והשואה וספר הלימוד שאושר בנושא המאבק על הקמת מדינת ישראל. בספרים יכולים להיות תקופות או נושאים שסומנו באמצעות מדבקות (סימניות) הבולטות מן הספר, וכן קטעים שסומנו באמצעות מדגש (מרקר) או עיפרון, אך אין להשתמש בספרים שבהם הערות בכתב. 2. עותק מודפס של כותרות יחידות ההוראה "איך יכול אדם".
שימו לב: בסעיפים שבהם יש להביא מקור מסֵפר הלימוד, יש לכתוב את שם הספר, את שם ההוצאה לאור ואת מספר העמוד שבו נמצא המקור.
יש לכתוב במחברת הבחינה בלבד. יש לרשום "טיוטה" בראש כל עמוד המשמש טיוטה. כתיבת טיוטה בדפים שאינם במחברת הבחינה עלולה לגרום לפסילת הבחינה.
השאלות בשאלון זה מנוסחות בלשון רבים, אף על פי כן על כל תלמידה וכל תלמיד להשיב עליהן באופן אישי.

בהצלחה!

השאלות

פרק ראשון – מלחמת העולם השנייה והשואה

ענו על אחת מן השאלות 1–3. (50 נקודות)

1. המעבר של גרמניה מדמוקרטיה לנאציזם, "הסדר החדש"

(50 נקודות)

(ראו בנספח: נספח לשאלה 1 – כרזה)

א. – הטרור שימש אמצעי (תחום פעולה) חשוב בתהליך המעבר של גרמניה מדמוקרטיה לנאציזם. נמקו טענה זו.

– הציגו אמצעי חשוב נוסף שסייע בתהליך המעבר של גרמניה מדמוקרטיה לנאציזם.

נמקו באמצעות דוגמה ובאמצעות מקור מספר הלימוד מדוע גם הוא היה חשוב למימוש תהליך זה.

(25 נקודות)

ב. בנספח לשאלה זו מוצגת כרזה שהוצגה לחיילים גרמנים ב"יום הגיבור הלאומי" בחודש מרץ 1943.

– הסבירו כיצד באות לידי ביטוי בכרזה שתיים ממטרות "הסדר החדש" שהנאצים שאפו להגשים באירופה.

– על פי מה שלמדתם, הסבירו מדוע היה חשוב למשטר הנאצי לחזור ולהדגיש מטרות אלה בשלב הזה של המלחמה.

(25 נקודות)

2. מלחמת העולם השנייה והיהודים בשטחי הכיבוש

(50 נקודות)

(ראו בנספח: מקור 1 – נאום של אפרים ברש – יושב ראש היודנראט בגטו ביאליסטוק בחורף 1942–1943 (על פי עדות של חייקה גרוסמן), מקור 2 – כרוז ששלח ארגון פפ"א – ארגון מחתרת יהודי שפעל בווילנה, באפריל 1942)

א. הסבירו כיצד השפיעו שניים מן המהלכים הצבאיים שהתרחשו מפרוץ המלחמה עד סוף שנת 1941 על המדיניות של הנאצים כלפי היהודים בשטחי הכיבוש.

(22 נקודות)

ב. לפניכם שני מקורות (1–2) העוסקים בדרכי ההתמודדות של היהודים בגטאות בזמן ביצוע "הפתרון הסופי".

– מהי העמדה שבאה לידי ביטוי בכל אחד מן המקורות (1–2) בנוגע לדרך ההתמודדות הרצויה, ומה הם הנימוקים להצדקתה?

– הסבירו סיבה אחת להבדל בין המקורות. בתשובתכם התייחסו לאחד ממאפייני המקור האלה: זהות הדובר, מטרת המקור.

(28 נקודות)

3. מדיניות הנאצים כלפי היהודים ודרכי ההתנגדות של היהודים

(50 נקודות)

נכתב ונבדק על ידי צוותי GOOL בגרויות ו-GuyAI · www.guyai.co.il

(ראו בנספח: קטע מעדותו של אברהם פיינשטיין, שהיה פרטיזן ולאחר מכן חייל בצבא ברית המועצות בזמן מלחמת העולם השנייה)

א. – הציגו את המאפיינים של היהודי על פי הדימוי שלו באידאולוגיה הנאצית.
– הסבירו מדוע על אף דמוי זה, היה גורל היהודים בארצות צפון אפריקה שונה מגורל היהודים באזורי הכיבוש הנאצי באירופה בתקופת ביצוע "הפתרון הסופי".

(24 נקודות)

ב. לפניכם מקור ובו קטע מעדותו של אברהם פיינשטיין, שהיה פרטיזן ולאחר מכן חייל בצבא ברית המועצות בזמן מלחמת העולם השנייה.
– הסבירו כיצד באים לידי ביטוי בקטע המקור שניים מן המניעים של לוחמים יהודים להצטרף לצבאות בעלות הברית במלחמת העולם השנייה וקושי אחד שעימו התמודדו לוחמים אלה.
– בחרו במקור מספר הלימוד, והסבירו כיצד הוא מבטא דרך התנגדות נוספת (שלא הוזכרה בקטע) של היהודים למשטר הנאצי בשנים 1939–1945.

(26 נקודות)

פרק שני – המאבק על הקמת מדינת ישראל

ענו על אחת מן השאלות 4–6. (50 נקודות)

---

4. המאבק במדיניות בריטניה בארץ־ישראל (1945–1947)

(50 נקודות)
(ראו בנספח: ועדת החקירה נתרשמה מהפרחת שממות הנגב – קטע שפורסם ביוני 1947 בעיתון "המשקיף")

א. – מדוע שינתה הנהגת היישוב היהודי בארץ־ישראל את מדיניותה כלפי בריטניה עם תום מלחמת העולם השנייה? הסבירו שתי סיבות.
– בחרו במקור מספר הלימוד, והסבירו כיצד הוא מבטא את השינוי במדיניות של הנהגת היישוב כלפי בריטניה.

(25 נקודות)

ב. לפניכם קטע שפורסם ביוני 1947 בעיתון "המשקיף". הקטע עוסק בביקור בנגב של ועדת אונסקו"פ, ועדת החקירה המיוחדת של האו"ם.
– על פי מה שלמדתם, הציגו את המטרות של המאבק של היישוב היהודי בתחום ההתיישבות בשנים 1945–1947.
– הסבירו כיצד שתיים מן המטרות האלה באות לידי ביטוי בקטע.

(25 נקודות)

5. העברת שאלת ארץ־ישראל לאו"ם

(50 נקודות)
(ראו בנספח: נספח לשאלה 5 – קריקטורה)

א. בנספח לשאלה זו מוצגת קריקטורה מאת לסלי אילינגוורת' שפורסמה בבריטניה בעיתון "דיילי מייל" ב־22 בספטמבר 1947.
– הסבירו איזה מן הגורמים שהובילו להחלטה של בריטניה להעביר את שאלת ארץ־ישראל לאו"ם בא לידי ביטוי בקריקטורה. בססו את תשובתכם על שני רכיבים מן הקריקטורה.
– על פי מה שלמדתם, הסבירו גורם נוסף שהשפיע על החלטה זו.
(25 נקודות)

ב. – הסבירו שני גורמים שסייעו להשיג רוב באו"ם לתמיכה בהחלטה על תוכנית החלוקה.
– הציגו סיבה שגרמה לאחת מן המדינות באו"ם להימנע או להתנגד בהצבעה על תוכנית זו.
(25 נקודות)

6. מלחמת העצמאות

(50 נקודות)
(ראו בנספח: קטע מקור מאת לוחמת הפלמ"ח הדסה אביגדורי־אבידב, ובו היא מתארת את חוויותיה במלחמת העצמאות)

א. לפניכם קטע מקור מאת לוחמת הפלמ"ח הדסה אביגדורי־אבידב, ובו היא מתארת את חוויותיה במלחמת העצמאות.
– הסבירו כיצד באים לידי ביטוי בקטע המקור המאפיינים של המלחמה בתקופה שבין מרץ 1948 ל־14 במאי 1948.
– על פי מה שלמדתם, הסבירו כיצד אחד מן המאפיינים האלה השפיע על ההחלטה להכריז על הקמת המדינה בה' באייר תש"ח (14 במאי 1948).
(25 נקודות)

ב. הציגו את המטרה המוצהרת של מדינות ערב שפלשו למדינת ישראל במאי 1948.
הסבירו מדוע הן לא הצליחו להשיג את המטרה הזאת. בססו את הסברכם על שתי עובדות היסטוריות ועל מקור מספר הלימוד.
(25 נקודות)

נכתב ונבדק על ידי צוותי GOOL בגרויות ו-GuyAI · www.guyai.co.il

נספח – המקורות

מקור 1 – נאום של אפרים ברש – יושב ראש היודנראט בגטו ביאליסטוק בחורף 1942–1943 (על פי עדות של חייקה גרוסמן)

יהודים, בקושי עלה לי [הצלחתי] להציל את הגטו מן הפורענות שבאה על אחינו בני ישראל בעיירות הסמוכות. עמדה לנו עבודתנו המוצלחת והפורה. במו ידינו יצרנו מה שיצרנו. ראו את בתי החרושת, את החיים המסודרים והמאורגנים. כל אחד עובד וחי. אין מתים אצלנו ברעב, כבמקומות אחרים. ביוזמתנו ובמרצנו יצרנו יש מאין, והוא שעמד לנו בתקופת המלחמה הקשה. אך יש בינינו הקוראים לביטול המלאכה... נאמר להם: אִספו ידכם מן הגטו [הניחו לגטו]. רצונכם להילחם בגרמנים - הילחמו לכם בכל מקום שתרצו אך לא בגטו. צאו מן הגטו, לבל [שלא] נישא כולנו באחריותכם.

אנו [אחראים] לכל עשרות אלפי יושבי הגטו, ואילו אתם - עלילות גבורה ברצונכם לחולל? ... עשו הישר בעיניכם אך אין זה מעניינו. אִספו ידיכם מבתי החרושת שהקימונו בזיעת אפינו, שבהם כל תקוותינו וישועתנו. העיקר - להחזיק מעמד ולא להתפתות לשום פְּרוֹבוֹקַצְיָה [הִתְגָּרוּת]. אם ננהג כן, אולי נצא בשלום, אולי ניוושע.

(א' כרמון, השואה, ב', המרכז לתוכניות לימודים, תשמ"א, עמ' 152–151)

מקור 2 – כרוז ששלח ארגון פפ"א – ארגון מחתרת יהודי שפעל בווילנה, באפריל 1942

לכל היהודים תחת הכיבוש הנאצי

גורלם של כל היהודים תחת הכיבוש ההיטלראי הוא הכחדה כללית, על אף האינטרס הכלכלי.

אחים, קִרעו את האשליה מעליכם. אותנו לא יציל הצורך הכלכלי [של הגרמנים]. זִנחו את אמונת השווא שאת ארבעים אלף היהודים בגטו ביאליסטוק ואת מחצית המיליון בוורשה, לא ישמידו הגרמנים מתוך אינטרס כלכלי. השמדת היהודים היא מבצע מרכזי ולא תלויה בשלטונות המקומיים.

...ההשמדה היא תהליך שיטתי, אשר במוקדם ובמאוחר יפגע בכול [בכל היהודים]. ...במקום שבו קיים יישוב יהודי תחת שלטונו של היטלר - יקום פונאר*!

יהודים התארגנו! תפשו בנשק!

יהודים - להגנה!

מפקדת ארגון פפ"א בגטו וילנה

- פונאר – מקום שבו רצחו הנאצים כ־70 אלף יהודים.

(מעובד על פי ר' קורצ'אק, להבות באפר, מורשת [בית עדות על שם מרדכי אנילביץ] וספריית הפועלים, הקיבוץ הארצי, 1965, עמ' 368)

קטע מעדותו של אברהם פיינשטיין, שהיה פרטיזן ולאחר מכן חייל בצבא ברית המועצות בזמן מלחמת העולם השנייה

כשחזרנו מהסיור ניגשתי למפקד [הפרטיזנים] ואמרתי לו: "עד כאן, איני רוצה לברוח יותר, אלא להישאר ולהילחם. אני מבין כי הצבא הרוסי מתחיל לשחרר עתה את אזור יאנוב*, עיר הולדתי. אני מעוניין לעזור להם, כיוון שאת האזור הזה אני מכיר כהלכה".

...אני וחברי גויסנו בַּמקום [לצבא הרוסי]. נשלחנו לטירונות במחנה האימונים שבסרנה. ניגשנו למפקד המחנה וביקשנו שירכיב כיתת לוחמים יאנובאים [מן העיר יאנוב]. המפקד נענה לבקשתנו, ומכאן ואילך היינו לכיתת לוחמים מעיר הולדתי. ציידו אותנו בשני תת־מקלעים וברובים במרְץ 1944, ולאחר שבועיים של אימונים קשים קיבלנו מדים ונשלחנו לחזית הגרמנית.

...היה זה ינואר 1945, והחזית עברה למערב מחוץ לתחומי רוסיה. הצבא הרוסי התקדם בצעדי ענק לעבר גרמניה. ברכבת הייתי היהודי היחיד בין אלפי גויים. לפתע שמעתי את אחד החיילים השיכורים שר שיר שחלק ממילותיו היו: "הכה ביהודים, והצל את רוסיה". השיר העציב אותי מאוד. אחרי כל מה שעבר עליי נסעתי עם עוד אלפי אנשים לנקום בגרמנים על הדברים הנוראים שעוללו ליהודים ולאירופה כולה, והינה גם כאן אני זר השנוא על הכול.

...במהלך האימון היינו צריכים לעבור נהר שעומק מימיו הגיע עד צווארינו. המפקד הורה לי לחצות ראשון, ואני, ששמחתי על ההזדמנות להוכיח את עצמי, צעדתי בתוך המים, המחלקה הלכה בעקבותיי, ונמלאתי גאווה – הינה יהודי קטן המוביל אחריו מחלקה של גויים.

- עיירה במזרח פולין שנכבשה על ידי הגרמנים בשנת 1941.

(מעובד על פי א' פיינשטיין, מסע חיים 1924–1990, [הוצאה עצמית], 1991, עמ' 35, 43)

ועדת החקירה נתרשמה מהפרחת שממות הנגב – קטע שפורסם ביוני 1947 בעיתון "המשקיף"

ועדת החקירה נתרשמה מהפרחת שממות הנגב

עייפים ומאובקים, אבל מלאי רשמים, חזרו אתמול חברי ועדת החקירה [ועדת אונסקו"פ] מסיורם בנגב... המכוניות עשו אתמול 380 ק"מ כדי להראות לחברי הוועדה שלושה יישובים טיפוסיים בנגב - רביבים, ניר עם, וחפץ חיים... כדי להוכיח את אפשרות יישובו של הנגב בהיקף נרחב. אם לשפוט לפי התרשמויות חברי הוועדה... הרי המאמץ הצליח. השופט סנדסטרם, יושב ראש הוועדה, אמר שפיתוח הנגב הוא "מפעל כביר". הנציג היוגוסלבי אמר: "זהו מפעל חלוצי של החייאת שממה בהיקפים שלא נודעו עד כה".

[...]

בשעת הארוחה בחדר האוכל של הקיבוץ הקטן [רביבים], שבו 30 חברים, בירך חבר הקיבוץ יוסל הפנר את המבקרים ואמר: "באנו לכאן בחפשנו אדמה להתיישב עליה. את האדמה מצאנו והיא טובה ופורייה מאוד. גם מים נגלה. תפקידכם הוא לאפשר לנו להביא לכאן את אחינו שיעבדו במרחבי השממה ויחיום".

...בדרך נעצרו ליד מניחי צינור המים ושמעו הסברים על מפעל זה.

(מעובד על פי המשקיף, 27 ביוני 1947)

קטע מקור מאת לוחמת הפלמ"ח הדסה אביגדורי־אבידב, ובו היא מתארת את חוויותיה במלחמת העצמאות

בירושלים יש המון פצועים ואין להם היכן לשכב. לאחר האסון בשיירת הר הצופים אין אפשרות להעבירם לבית החולים "הדסה" בהר הצופים. ...נוספו הרבה מאוד פצועים מקרבות קטמון [בירושלים]. יש גם פצועים מן הקרב על הרדאר, המצודה המבוצרת של הערבים מעל [קיבוץ] מעלה החמישה, אשר משם מתקיפים ומפגיזים תמיד את קריית ענבים ומעלה החמישה.

עתה יש עוד כעשרה ימים למועד הנקוב על ידי האנגלים ליציאתם מן הארץ. הנטייה שלהם לצאת לא מורגשת ביותר... להפך, בימים האחרונים החזירו לארץ הרבה צבא - כאילו על מנת לצאת...

הפחד העיקרי שלנו עכשיו הוא מפני הפלישה של מדינות ערב הסמוכות. הן מחכות רק ליציאת הבריטים. אומנם עד עכשיו ניצחנו, כבשנו ושמרנו על כל נקודותינו, אך עתה יעלו עלינו המונים עם נשק וציוד של טנקים ותותחים ולנו רק רובים וסטנים [תת־מקלעים]. נצטרך לתת המון קורבנות ובתוכנו הבלגן כל כך עצום.

(ה' אביגדורי־אבידב, בדרך שהלכנו, הוצאת משרד הביטחון, 1989, עמ' 107)

נספח לשאלה 1 – כרזה

תיאור הכרזה: מפת אירופה המצוירת בצבעי מים. בפינה השמאלית התחתונה הכותרת בגרמנית: "Das Grossdeutschland in der Zukunft." ובתיבה מודפסת מתחתיה, עם חץ, התרגום: "גרמניה הגדולה בעתיד". בפינה הימנית התחתונה מקרא בכתב יד: ריבוע אדום – "Reichsraum," וריבוע כתום – "Vorfeld."; בתיבות מודפסות לידם, עם חצים, התרגום: "מרחב הרייך" ו"שטח ההתפשטות".

באזור האדום (מרחב הרייך, בשטח גרמניה ומערב פולין) מצוירת משפחה גרמנית: אב, אם וילדים.

באזור הכתום (שטח ההתפשטות, המשתרע מזרחה על פני מזרח אירופה) מצוירים פועלים בעבודות כפיים – איש מניף גרזן ואיש אוחז במכוש – לצד ארובות מפעלי תעשייה, אלומות חיטה, מחסנים וערמות סחורה, ומחנה צבאי שמעליו דגל צלב קרס.

לאורך הגבול המזרחי של שטח ההתפשטות מצוירים קו ביצורים וחיילים גרמנים במדים ובקסדות, אוחזים ברובים, ומעל הגבול טס מטוס קרב. בים מצוירות ספינות מלחמה. בשטח לא צבוע, בין מרחב הרייך לשטח ההתפשטות, מצויר כורה עם מכוש ופנס.

(Deutsches Historisches Museum, Berlin)

נספח לשאלה 5 – קריקטורה

נכתב ונבדק על ידי צוותי GOOL בגרויות ו-GuyAI · www.guyai.co.il

תיאור הקריקטורה: בנוף של מבנים, עצי דקל ורוכב על גמל ניצב על האדמה בקבוק גדול, וקווי תנועה סביבו מראים שהוא רועד. על האדמה בצד שמאל כתוב בכתב יד PALESTINE (קריא בחלקו), ובתיבה מודפסת עם חץ התרגום: "פלשתינה".

בתוך הבקבוק דחוסות שתי דמויות המאיימות זו על זו: מימין דמות של יהודי, חושף שיניים בכעס ומכוון אקדח; משמאל דמות של ערבי בכאפייה, חושף שיניים ואוחז בסכין. על גוף הבקבוק כתוב SPIRIT OF CIVIL WAR, ובתיבה מודפסת עם חץ התרגום: "אווירה של מלחמת אזרחים".

על צוואר הבקבוק כתוב BRITISH MANDATE, ובתיבה מודפסת עם חץ התרגום: "המנדט הבריטי". בפתח הבקבוק, כפקק, תקוע חייל בריטי בקסדה שפניו כועסות ומתאמצות, ומשני צדיו פורץ עשן מפי הבקבוק.

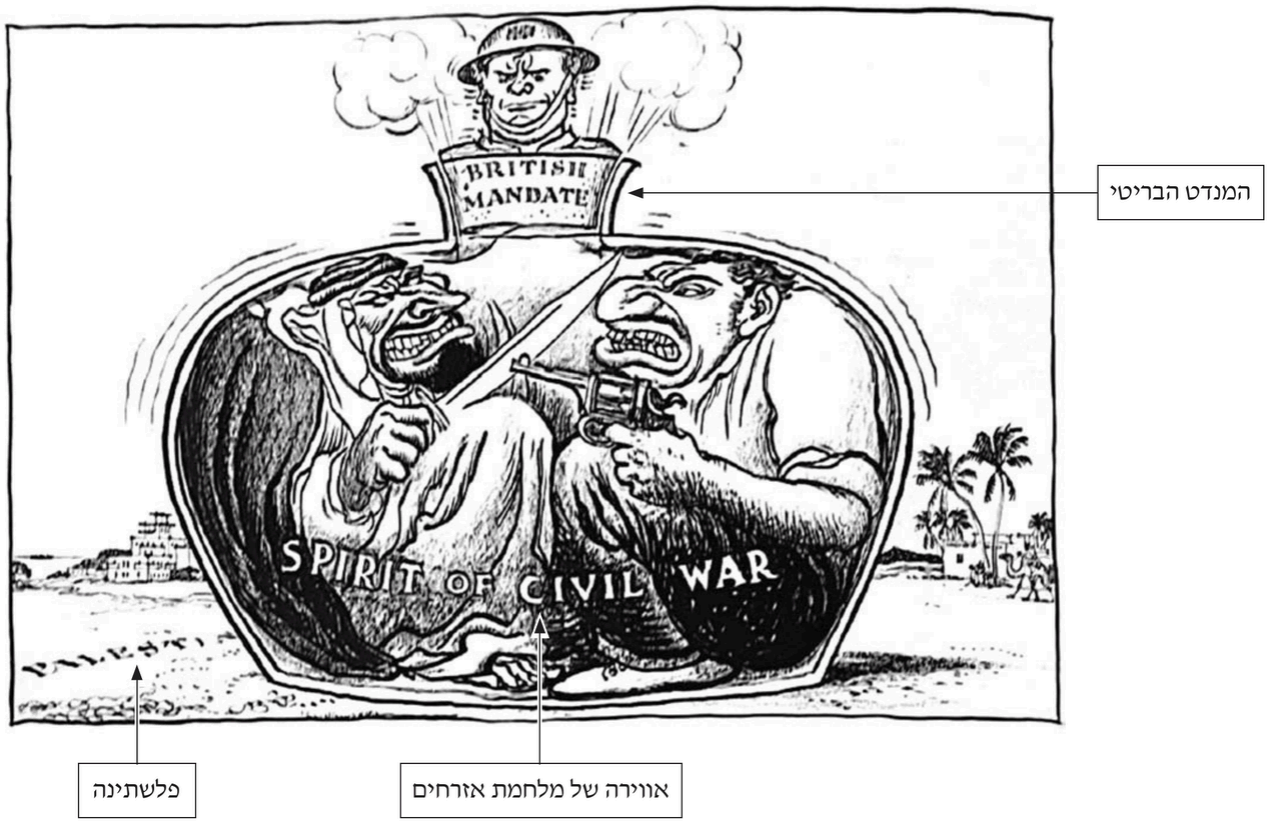

L. Illingworth, "Daily Mail", 22 September 1947, by T. Benson, Drawn to the promised land, Halban, 2024, p.) (180

כל הבגרויות בהיסטוריה עם פתרונות מלאים: www.guyai.co.il/bagrut/history